

Tema Vakfı Afişlerinin Çok Modlu Kaynaklar Açısından İncelenmesi

Cengiz Şahin¹

Makale Geliş Tarihi: 30.10.2023
Yayıma Kabul Tarihi: 27.11.2023

Öz

Bu çalışma, çok modlu kaynakların çevre koruma afişlerinin tasarımında ve iletişimde oynadığı rolü vurgulamaktadır. TEMA Vakfı tarafından doğanın korunmasına yönelik farkındalık oluşturmak amacıyla tasarlatılan dört afiş incelenmiştir. Afişlerin görsel bileşenleri, sembollerin kullanımı, yazılı metinlerin konumu ve renk paleti gibi unsurlar değerlendirilmiştir. Ardından yazılı metinlerin görsel unsurlarla etkileşimi ve sembolizmin semiyotik analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları, her afişin toprak kaybının çevresel ve insan yaşamına olan etkilerini vurgulayarak izleyicilere çevresel sorumluluklarını hatırlattığını göstermektedir. Görsel unsurlar, özellikle semboller ve renk kullanımı, izleyicilerin mesajları hızlı bir şekilde anlamasına yardımcı olurken tipografi iletişime net bir katkıda bulunmuştur. Afişler, izleyicilere çevre koruma faaliyetlerine katılım çağrısında bulunurken özgün bir tarz ve samimiyet dili benimsemiş ve çevre bilincinin artırılmasına, çevre sorunlarına duyarlılığın geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, TEMA Vakfı'nın afişleri, görsel ve sözel olarak çevre bilincini teşvik etmek için etkili bir iletişim aracıdır. Afişler, izleyicilere toprak koruma sorumluluğunu hatırlatmanın yanı sıra doğanın canlılığına ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afiş, Çok Modlu Kaynaklar, Görsel Temsil, Semiyotik Analiz, Görsel İletişim

ANALYSIS OF TEMA FOUNDATION POSTERS IN TERMS OF MULTIMODAL RESOURCES

Abstract

This study highlights the role of multimodal resources in the design and communication of environmental posters. Four nature conservation posters designed by the TEMA Foundation were analyzed. Elements such as the visual components of the posters, the use of symbols, the positioning of written text, and the color palette are examined. Then, the interaction of written texts with visual elements and the semiotic analysis of symbolism were conducted. The results of the analysis show that each poster reminds viewers of their environmental responsibility by emphasizing the effects of soil loss on the environment and human life. Visual elements, especially the use of symbols and color, helped viewers quickly understand the messages, while typography made a clear contribution to the communication. The posters adopted a unique style and sincerity in calling viewers to participate in environmental protection activities, and contributed to raising environmental awareness and sensitivity to environmental problems. In conclusion, TEMA Foundation's posters are an effective communication tool to promote environmental awareness visually and verbally. In addition to reminding viewers of their responsibility to protect the soil, the posters draw attention to the vitality of nature and the protection of biodiversity.

Keywords: Poster, Multimodal Sources, Visual Representation, Semiotic Analysis, Visual Communication.

¹Dr. Öğretim Üyesi Cengiz Şahin, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü. E-posta: cengizsahin18@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8348-0913.

Giriş

Dünya, modern yaşam tarzının ve sanayileşmenin bir dizi olumsuz çevresel etkileriyle karşı karşıya kalmıştır. Biyoçeşitlilik kaybı, hava kirliliği ve küresel ısınma gibi çevresel tehditler, tüm canlıların varlıklarını tehdit etmektedir. Bu olumsuzluklardan kaynaklanan zararların engellenmesi ve doğanın korunması sadece hükümetlerin ve yerel yönetimlerin sorumluluğunda olan bir durum değildir (Munier, 2005: 116). Artan nüfus ve üretimin, küresel ısınmanın ve kentleşmenin olumsuz etkilerini azaltmak için mevcut kaynakların verimli kullanılması ve doğanın korunması yaşamın her alanında uygulanması gereken önemli bir yaklaşımdır (Keskin vd., 2020). Toplumı oluşturan bireylerin de bütün paydaşlar gibi çevrenin korunması için girişimlerde bulunması gerekmektedir. Bu sebeple günlük hayatta doğanın korunmasına yönelik düşünmek ve bu doğrultuda bireylerin bilinçlendirilmesi çevre koruma faaliyetlerinde büyük önem arz etmektedir.

Çevresel sorunlarla başa çıkmak ve çevre bilincini artırmak amacıyla dünya genelinde birçok kampanya düzenlenmektedir. Bu kampanyalar genel olarak doğal kaynakların korunmasını, çevresel sürdürülebilirliği ve mevcut kaynakların gelecek nesillere de aktarılmasına yönelik teşvik etmektedir. Çevre koruma ve bilinçlendirme kampanyaları, elektronik, basılı veya çevrimiçi medya aracılığıyla ve bu tür kampanyalarda kullanılan en etkili araçlardan biri olan afiş çalışmalarıyla yürütülmektedir.

Afişler, metin ve görselleri etkili bir şekilde birleştirerek bilinç oluşumunu sağlamaktadır. Bu sayede verilmek istenen mesajlar etkili bir şekilde iletilmektedir. Bu çoklu ortam dilinin gelişimi, teknolojinin hızlı ilerlemesinin bir sonucudur (Wang, 2015: 23). İmgeler, sözlü metinlerle ilişkilendirildiği bağlamda anlam taşıyan dekoratif veya destekleyici öğeler olarak işlev görmektedir. İmgelerin çeşitli olası anlamları taşıması nedeniyle “sabitleme” veya “dengeleme” işlevi görebilirler (Barthes, 1967:27).

Bu çalışmada, Türkiye’de doğayı koruma amacıyla tasarlanan afişlerin semiyotik kaynakların etkileşimli anlamlarını keşfetme amacı güdülmektedir. Ayrıca, gelecek nesiller için çevreyi korumanın önemini vurgulamak amacıyla görsel ve yazılı kaynakların katkısı incelenmektedir. Bu çalışma, ele alınan afişlerin çevresel mesajları temsil etme ve iletimde çoklu kaynakların önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Çevre Konulu Tasarımlarda Afiş

Son yıllarda, sık sık gündeme gelen çevresel sorunlar nedeniyle toplumun dikkati bu konuya çekilmiştir. Çevresel sorunların belirgin bir şekilde artış göstermesi ile devletler, şirketler ve sivil toplum kuruluşları doğal çevreyi korumak

amacıyla sosyal sorumluluk projelerine katılmaktadır. Bu bir bakıma toplumsal bir erdem halini almıştır (Vallero ve Brasier, 2008:225). Tasarım alanında faaliyet gösteren profesyonellerin toplumun beklentilerine ve sosyal bilinç durumlarına uygun olarak hareket ettikleri düşünüldüğünde bu kaygıların tasarım alanında da görülmesi kaçınılmazdır (McDonough, 2010:101). Bu durum da geçmiş yılların aksine son dönemlerde çevre temalı tasarımların yaygın bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.

Çevre temalı afişler, toplumu bilinçlendirmek ve gelecekte doğal kaynakların kaybedilme riskini anlatmak amacıyla toplumda farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Bu nedenle çevre duyarlılığı, doğayı koruma, çevre bilinci gibi konular sıklıkla afişlerde iletilen konular arasında yer almaktadır. Çevresel temalı tasarlanan afişler kullanılan resimler, fotoğraflar ve görseller ile çevresel sorunların görünür hale getirilmesinde etkili bir iletişim aracı olarak kullanılır. Ayrıca, tipografik ve sembolik unsurlar da mesajın güçlü bir şekilde iletilmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, afişler, toplumda çevre bilincinin oluşturulmasında, çevresel sorunlara karşı daha duyarlı hale getirilmesinde ve bu sayede doğanın korunması çabalarına destek olması bakımından etkilidir.

Kuramsal Çerçeve

Afişlerde metin ve görsel öğelerin kullanımı bilginin yaygınlaştırılması konusunda vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. Sipe (1998), metinlerin resimlerle bir araya gelerek anlatının anlamını nasıl oluşturduğunu incelemiş ve mesajların iletilmesinde medya açısından sözlü ve görsel metinlerin ortaya çıkardığı sinerjinin iletişimdeki önemine odaklanmıştır. Mavers (2004), görsel temsillerin semiyotik kaynaklarını ve anlam taşıma şekillerini inceleyerek çoklu kaynakların nasıl anlaşılacağını araştırmıştır. Torr (2004) ve Tulk (2005), çoklu kaynakların kullanımının çocukların okuryazarlık becerilerini geliştirdiği sonucuna varmıştır. Howe (2009), doğal çevreyi korumanın ve sürdürülebilir kalkınmanın eğitimdeki rolünü incelemiştir. Williams (2017), lise öğrencilerinin çevre bilincini değerlendirmiş ve bu bilinci etkileyen faktörleri araştırmıştır. Bedi (2019), bir film afişinin çokluğunun bir filmi tanıtmak ve halkı bilgilendirmek için kritik bir strateji olarak nasıl kullanıldığını araştırmıştır.

Afişlerdeki dil kullanımı dilin işlevsel bir yaklaşımla incelenmesine öncülük eden, dilin yapısal öğeleriyle birlikte dilin toplumsal ve işlevsel yönlerine de odaklanan Halliday tarafından geçişlilik analizi önerilmektedir (Halliday, 1994:162). Geçişlilik analizi, yazılı veya sözlü metinlerde bağlantı kurma, anlamın aktarılması ve metnin akıcılığının incelenmesine dayanan bir yöntemdir. Bu çalışmada, Halliday'ın dil işlevleri ve metinler arasındaki bağlantıları açıklamak için geliştirdiği model, afişlerdeki dilin nasıl kullanıldığını anlamak için temel bir analitik araç olarak kullanılmıştır.

Görsel iletişimin analizinde sosyal semiyotik, görsel imgelerin toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl anlamlandırıldığını anlamak için kullanılan bir yöntemdir. Bir görsel imgenin anlamını sadece o nesnenin kendisiyle değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamla birlikte değerlendirir ve sembollerin insanlar arasında nasıl anlamlandırıldığını anlamak için kullanılır.

İmge okuma yöntemi, görsel imgelerin sembolik, ikonik ve indeksikal özelliklerini inceleyen ve bu özelliklerin görsel iletişimde nasıl kullanıldığını anlamaya yönelik bir yaklaşım sergiler. Bu yöntem görsel imgelerin içerdikleri sembolizm, anlam ve iletişim biçimlerini açıklamak üzere geliştirilmiştir. Bu yöntem görsel imgeleri anlamlandırmak için semiotik ve semantik yaklaşımları bir araya getirmektedir. İzleyicilerin görselleri nasıl algıladığını ve bu algıların kültürel, toplumsal ve tarihsel açıdan nasıl değiştiğini analiz eder. Bu sayede görsel ile iletilmek istenen mesajlar derinlemesine anlaşılabilir.

Sosyal göstergebilim, görsel ve sözel ifadelerin sosyal anlam oluşturma pratiğine odaklanmaktadır. Nitel bir metodoloji kullanılarak, görsel ve metinsel unsurlar arasındaki ilişkiler her bir afiş için temalar, sosyal mesafe ve tutum olmak üzere üç temel görsel mod dikkate alınarak belirlenmiştir. Metin ve imge arasındaki bu ilişkinin anlaşılması, bireysel düşünceden toplumsal değişime doğru bir paradigma değişiminin başlatılmasında önemli bir adımdır. Bireysel düşünce sistemleri bağlamsal konular tarafından yönlendirilebilir, bu nedenle analiz, çevre eğitimiyle ilgili mesajları temsil etmek için kullanılan çoklu kaynakların potansiyel etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Çevresel mesajları temsil etmek ve iletmek için görsel ve metinsel unsurlar arasındaki mantıksal ve anlamsal ilişkileri incelemek üzere göstergebilimin analitik yaklaşımları büyük önem taşımaktadır (Martinec ve Salway, 2005:351). Göstergebilim ve çokmodlu iletişim konusunda önemli araştırmaları olan Martinec ve Salway görsel ve metinsel unsurlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Görsel ve metinsel unsurlar arasındaki mantıksal ve anlamsal ilişkileri ortaya çıkarmak üzere geliştirilmiştir. Bu bağlamda özellikle metinlerin ve görsellerin nasıl bir araya geldiğini, bir anlam oluşturmak için birbirlerini nasıl tamamladıklarını veya desteklediklerini anlamayı sağlamaktadır.

Literatür değerlendirildiğinde genellikle metinsel ve görsel kaynakların eğitim, iletişim ve görsel tasarım alanlarında kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda veri, amaç ve yöntemler arasındaki farklılıkların vurgulandığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, eğitim afişlerindeki çoklu medya temsillerinin pedagoji, müfredat politikası, mesleki gelişim ve araştırma topluluğu için önemli etkilere sahip olduğu görülmektedir. Ancak, çevre koruma ve doğal dengenin sağlanması açısından metinlerin ve görsellerin kullanımına yönelik araştırmalar sınırlıdır.

Yöntem

Bu çalışma, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) tarafından Türkiye’de çevre koruma amaçlı yayınlanan dört afişe odaklanmaktadır. TEMA Vakfı’nın çevre koruma alanında önemli faaliyetler yürüten bir kuruluş olarak görülmesi çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın temel sınırlılığı, çevre koruma amacıyla kullanılan afişlerden sadece dördünün örneklem olarak seçilmiş olmasıdır.

Bu çalışmada sadece metinsel unsurlara değil, aynı zamanda görsel temsillerin çevresel mesajları iletmek için nasıl kullanıldığı analiz edilmiştir. Günümüzde çevresel mesajlar sadece sözlü iletişim yoluyla değil görsel temsiller yoluyla da iletilmektedir. Bu nedenle görsel analiz büyük önem taşımaktadır. Görsel temsiller, mesajları güçlendirmek ve vurgulamak için sözlü iletişimi destekleyici bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmada, sosyal semiyotik ve imge okuma yöntemi kullanılarak afişlerin görsel unsurlarının çözümlenmesi ve çevresel mesajların nasıl iletmeye çalışıldığına anlaşılmaması amaçlanmıştır. Afişler görsel semiyotik konusunda önde gelen isimlerden olan Bezemer ve Kress’ in çeşitli semboller ve işaretler aracılığıyla iletişim ve anlam oluşturma süreçlerini inceleyen yaklaşımına göre değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, dil ve metinlerin yanı sıra görsel imgeler, jestler ve mekansal düzenlemeler gibi bir dizi ‘mod’un bir arada işlevselleştiğini ve birlikte nasıl anlam oluşturduğunu incelemektedir. Ayrıca Kress ve Van Leeuwen’in görsel tasarımın ve iletişimin çeşitli seviyelerini ve etkileşimlerini anlamak için kullanılan imge okuma yöntemi de analizlerde kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmada kullanılan afişlerin her birinde verilen mesajlar Halliday’ın dil işlevleri ve metinler arasındaki bağları açıklamak için geliştirdiği modeli kullanılarak hem dil hem de görsel unsurların anlaşılması için kullanılmıştır. Bu perspektifle bakıldığında Şekil 1’de incelenen afişe ilk bakıldığında görselliğin ön planda olduğu görülmektedir. Görsel ve sözel unsurların birleşimiyle de iletilen mesajın netliği dikkat çekmektedir. Zeminde kurumuş ve çatlamış bir insan yüzünü yakın plan tasvir eden görsel nesne “Toprak Kurumasın Hayat Durmasın” yazılı ifadesi ile desteklenmektedir. Görüntü analiz edildiğinde, odağının net bir şekilde belirlendiği ve verilmek istenen mesajın anlaşılması semboller kullandığı görülmektedir. Bu sayede izleyiciler farklı bir referansa başvuru yapma ihtiyacı hissetmemektedir.

Görsel 1. TEMA Vakfı'nın "2018 Yılı Toprak Bayramı" basın bülteninde kullanmış olduğu afiş örneği.
(Kaynak: <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/topragi-korumak-yasami-kazanmaktir>, 09.10.2023)

Görsel afişin yaklaşık olarak 2/3 üne yerleştirilerek afişin odak noktası olmayı başarmış ve hemen her insanın sahip olduğu yetersiz su tüketimi yapıldığında insan cildinde oluşacak kırıksıklıklar, çatlaklar ve cilt kuruluğu bilgisinden yola çıkılarak toprağın susuz kaldığı zaman oluşacak dramatik sonuç ön plana çıkarılmaktadır. Bu sayede erozyon ve çölleşmenin etkileri görünür kılınarak insanın doğaya etkisi vurgulanmıştır.

Afişteki fontların tırnaksız ve büyük fontla yazılmış olması dikkat çekici, okunaklılığı kolaylaştıran unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Yazıların turuncu zemin üzerinde beyaz renkli kullanımı yüksek kontrastlık sağlayarak yazıların belirgin olması ve verilmek istenen mesajın daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve aynı zamanda görselde kullanılan renkle uyumu sayesinde de bütünlüğü sağlamaktadır. Bu da Halliday'ın geçişlilik analizine paralel olarak mesajın odak noktasını netleştirdiğini ve yüksek kontrastlı renklerin kullanımıyla mesajın anlaşılabilirliğini artırdığını göstermektedir.

Yapılan analizde bu afişin Bezemer ve Kress'in sosyal semiyotik ve göstergebilim perspektifinden de desteklenerek afişin dil ve görsel unsurlarının bir araya

gelerek izleyicide doğaya olan etkinin önemini anlamlandırdığı ve mesaj bütünlüğünün sağlandığı ortaya konmaktadır.

Şekil 2’de yer alan afişte dijital bir illüstrasyon oluşturulmuştur. “Toprak İklimi de biyolojik çeşitliliği de korur. Toprak giderse, her şey biter” yazılı mesajı da illüstrasyonun verdiği mesajı desteklemektedir.

Görsel 2. TEMA Vakfı'nın "2021 Erozyonla Mücadele Haftası" için tasarlanan afişi örneği.

Kaynak: <https://www.enerjiekonomisi.com/cevre-erozyonla-mucadele-haftasi/19639/>, 09.10.2023)

Afiş, Halliday'ın dil işlevleri ve metinler arasındaki ilişkileri açıklamak için önerdiği modele paralel olarak, görsel ve yazılı ifadeleri bir araya getiririp toprağın ve doğanın önemine odaklanmıştır. Yazılı metinde kullanılan yeşil ve kahverengi ile konu bütünlüğü sağlanmış ve ikisi arasındaki ilişkiye vurgu yapılmıştır. Yazının yeşil ile yazılan bölümü ile doğanın korunması gerektiği ve doğanın yaşamın temeli olduğu vurgusu, kahverengi bölümü ile de toprağın önemi ve dayanıklılığı vurgusu yapılmıştır. Sonsuzluk işareti ile afişin merkezinde ve toplam alanın 2/3 ünde oluşturulan illüstrasyondaki renk çeşitliliği ile hayatın canlılığı vurgulanmıştır. Sonsuzluk işareti doğanın sürekliliği ve korunmasını temsil etmektedir. Bu sayede doğanın sonsuz bir kaynak olduğu vurgusu yapılmıştır.

Afişteki görsel unsurlar, göstergebilim ve semiyotik yaklaşımlarla ele alındığında, yine sonsuzluk sembolünün üzerinde yer alan ağaç, kuş, balık, kelebek ve çiçek gibi farklı hayvanlar ve bitkilerin yer aldığı tasvirlerle metinde yer alan "biyolojik çeşitlilik" ifadesine göndermede bulunularak görsel ve tipografik unsur arasındaki mesaj bütünlüğü sağlanmıştır. Afişte kullanılan görsel algılanması basit olduğu kadar derin anlamlar taşıması bakımından da çeşitlilik içermekte-

dir. Görselde ekosistemde var olan birçok canlının yer alması toprağın sadece insanlara değil, aynı zamanda diğer canlılara da ait olduğunu vurgulamaktadır. Yine sonsuzluk sembolünde yer alan renkler ve yapraklar ile mevsimler ve mevsimlerin dönüşümüne atıf yapılmış olup toprağın korunması ile iklim değişikliklerinin de olumsuz etkilenmeyeceği anlatılmıştır.

Görsel iletişimin incelenmesinde kullanılan semiyotik ve göstergebilimsel yaklaşımlara göre afişin derin anlamlar taşıyan, basit algılanabilen unsurlarla zenginleştirildiğini göstermektedir. Yapılan analiz genel olarak değerlendirildiğinde afişteki görsel ve yazılı unsurların bir araya gelerek doğanın zenginliğinin ve korunmasının önemini vurguladığını göstermektedir.

Şekil 3'te sunulan afiş TEMA Vakfı'nın sosyal medya platformu üzerinden yapmış olduğu paylaşımda kullanılmıştır. Bu afişte görsel unsurlar özellikle göstergebilim ve semiyotik açıdan incelenerek, afişin içerdiği derin sembolizm değerlendirilmiştir. Afiş analiz edildiğinde, görselin çalışmada çarpıcı bir şekilde odak ve ilgi noktası olduğu görülmektedir. Gerçekçi bir görüntü ile oldukça net bir mesaj iletmektedir. Kurak bir alan üzerinde yeşil bir ağaç ve ağacın altında oturan çocuk ile gelecek ve yaşama vurgu yapılmıştır. Ağaç burada yaşamın sembolü olarak doğayı temsil etmektedir. Ağacın altında oturan kişi insan faaliyetlerinin doğa üzerindeki etkisini sembolize etmektedir. Uçurum, tehlikeli ve belirsiz bir durumu temsil ederken toprak kaybının olumsuz sonuçlarını yansıtmaktadır.

Görsel 3. TEMA Vakfı 2018 Yılı Sosyal Medya Paylaşımı

Kaynak: <https://twitter.com/temavakfi/status/1024967901722435584> , 09.10.2023

Göstergebilim perspektifinden, ağaç doğal yaşamın sembolü olarak kullanılarak doğanın insanla uyumlu bir şekilde var olması vurgulanmaktadır. Ağacın altındaki insan figürü, insan etkisinin doğa üzerindeki etkisini sembolize ederken, toprağın kaybının olumsuz etkilerini görsel olarak yansıtıyor. Toprağın üzerinde yer alan diğer görüntü yaşamdan yoksun bir arazi parçasını ve hayatın yok oluşunu anlatmaktadır. Böylece toprağın önemine vurgu yapılarak toprak kaybının doğal yaşam için ne denli zararlı olduğu mesajı iletilmektedir. Arka planda görülen karanlık gökyüzü ve bulutlar ile hayatın yok olmaya yüz tutmuş olmasının korkusu tasvir edilmiştir ve olası çevresel felaketlerine işaret etmektedir. Tipografik unsurlarla verilen “Toprak Kaybetmek Hayat Kaybetmektir” mesajı ile görselde verilmek istenen mesaj pekiştirilmiştir. Bu analiz, incelenen afiş çalışmasında görsel ve tipografik unsurların bir araya gelerek geleceğe dair doğru adımlar atma teşviki sunan bir mesajı pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Görsel iletişimin derinliklerine inerek, sembolizmin ve görsel unsurların birleştirilerek etkili bir mesajın nasıl iletebildiğini açıklamaktadır.

Şekil 4 ile sunulan dördüncü afiş “Toprak İçin El Ele!” sloganıyla izleyicilere görsel semboller aracılığıyla toprak koruma ve çevre bilinci çağrısında bulunmaktadır. Görsel semboller aracılığıyla iletilen mesajlar, özellikle sosyal semiyotik ve göstergebilim açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ağaç ve toprak gibi semboller sosyal semiyotik açıdan incelendiğinde insanlar arasında ortak anlamlar taşıdığı için, bu afişte kullanılan görsellerin toplumun kolayca anlayabileceği ve paylaşabileceği semboller olarak seçildiği görülmektedir.

Görsel 4. TEMA Vakfı 2019 yılı “Toprağımız için El Ele” isimli basın bülteninde kullanılan görsel, Kaynak: <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/topragimiz-icin-elele> , 09.10.2023

Ağaç ve toprak arasındaki kontrast, Halliday'in dilin işlevleri ve semboller arasındaki bağları açıklamak için geliştirdiği modellerle ilişkilendirilebilir. Ağaç, doğal yaşamın sembolü olarak doğayı temsil ederken, kurumuş toprak ise çevresel sorunların göstergesi olarak dikkat çekmektedir. Bu semboller, iletmek istenen mesajın güçlü bir parçası olarak, toprağın korunması ve çölleşmeyle mücadelenin önemini vurgulamak üzere birleştirilmiştir. Ağaç ve kurumuş toprak arasındaki karşıtlık, dilin yapısal öğeleri ve görsel sembollerin iletişimdeki rolünü vurgulamaktadır. Kahverengi çatlamış toprak zemin üzerine küçük yeşil yaprakların bir araya gelmesiyle resmedilen ağaç görselinde kahverengi ve yeşil renkler, toprak ve bitki örtüsünün sembolik renkleri olarak kullanılmıştır.

Göstergebilim ve sembolizm perspektifinden değerlendirildiğinde yeşil yapraklı ağaç, umudu ve doğanın canlanma potansiyelini simgelerken, kurumuş toprak çölleşme ve toprak erozyonunun olumsuz sonuçlarını temsil etmektedir. Bu karşıtlık, insanların eylemsizliği durumunda doğal felaketlerin kaçınılmazlığını vurgulamak ve izleyicide farkındalık oluşturmak için kullanılmaktadır.

Bu afişteki görsel semboller, yani ağaç ve toprak, insanlar arasında ortak anlamlar taşıyan göstergelerdir. Yeşil yapraklı ağaç ile doğanın canlanması için henüz geç kalınmadığını ve hala bir umudun var olduğu mesajı verilmektedir. Aynı zamanda toprak sorunlarına ve çölleşmeye karşı en etkili çözüm yollarından birinin ağaçlandırma olduğu vurgusu yapılmaktadır. Yapraklarla yaşamın devam etmesi için toprağın canlanması gerektiği aktarılmaktadır. Çatlamış ve kurumuş toprak ise harekete geçilmediği takdirde kuraklık ve çölleşme gibi doğal afetlerin kaçınılmaz olduğunu vurgulanmaktadır.

Afişin üzerindeki "Toprak İçin El Ele" yazı da insanları toprağı korumaya ve çölleşmeyle mücadele etmeye çağırarak sosyal göstergebilim bağlamında, sözel ve görsel ifadelerin toplumsal anlam oluşturma pratiğine odaklandığını ortaya koymaktadır. Bu şekilde görsel ile iletmek istenen mesaj ve davet çağrısı pekiştirilmektedir.

Sonuç olarak görsel sembollerin gücü, insanları duygusal ve mantıksal olarak etkileyerek eyleme geçmeye teşvik etme potansiyeline sahiptir. Bu görsel toplumda çevre bilincinin oluşturulması ve toprak koruma konusunda harekete geçmeyi teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çevre koruma bilinci, günümüzde toplumların ve bireylerin öncelikli gündem maddelerinden biridir. Bu bilincin artırılması ve çevrenin korunması için yapılan çeşitli çalışmaların önemi giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, TEMA Vakfı tarafından Türkiye'de doğanın korunması ve toprak erozyonunun

engellenmesi amacıyla hazırlanan dört farklı afişin sosyal semiyotik ve göstergebilimsel açılardan incelenmesi yapılmıştır.

İncelenen afişler, toprak koruma ve çevre bilincinin önemine dikkat çekmek amacıyla tasarlanmıştır. Afişler, görsel ve metinsel unsurların etkili bir şekilde bir araya gelmesiyle çevre koruma ve doğal denge konusundaki mesajları iletmektedir. Görsel unsurlar, sembolizm ve anlam yüklemeleriyle doğanın önemini ve korunmasını vurgulamakta, aynı zamanda insanın doğa üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir. Metinlerde kullanılan sloganlar ve yazılar, görsel unsurlarla bütünleşerek topluma çevre bilinci ve toprak koruma konusunda çağrıda bulunmaktadır.

İncelenen dört afişin her birinin, toprak koruma konusundaki önemli mesajları hem görsel hem de sözlü yollarla etkili bir şekilde ilettiklerini göstermektedir. Afişlerin görsel öğeleri, özellikle semboller ve renk kullanımı, izleyicinin mesajları hızlı bir şekilde anlamasına yardımcı olmaktadır. İncelenen çalışmalarda farklı bir referansa ihtiyaç duyulmadan toprak koruma konusundaki bilinç izleyiciye aktarılmaktadır.

Her bir afiş, toprak kaybının çevresel etkilerini ve insan yaşamına olan olumsuz etkilerini vurgulamış ve izleyicilere toprak koruma konusundaki sorumluluğunu hatırlatmıştır. Ayrıca, doğanın canlılığı ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına dikkat çekilmiş ve toprak kaybının bu değerlere olan tehdidini işaret etmiştir. Afişler, genellikle yakın plan ve orta çekimlerle sunulmuştur. Bu, günlük etkileşimde fiziksel yakınlık ilişkisini yansıtmıştır.

Doğayı koruma temalı bu afişler, kişisel bir tarz ve samimiyet dilini benimsemektedir. Sözcüklerin kısıtlı bir alan içinde verildiği bu afişler, özgün bir şekilde mesajlarını kısa ve öz bir biçimde ileterek okuyucularını düşünmeye teşvik etmekte, sorumluluk bilinci oluşturmaktadır.

Yapılan analizler, incelenen dört afişin de özgün yorumları içeren belirli kalıplara sahip olduğunu göstermektedir. Sözlü temsil açısından, maddi sürecin yoğun kullanımının bu afişlerde hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Afişlerde kullanılan tipografik öğeler, mesajların net bir şekilde iletilmesine katkı sağlamıştır. Büyük ve okunaklı fontlar, izleyicilerin mesajları daha iyi anlamalarını kolaylaştırmıştır. Renk kullanımı, mesajların vurgulanmasına ve bütünlüğün sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

İncelemeye alınan TEMA Vakfı afişlerinde, okuyucuların çevre koruma faaliyetlerine aktif bir şekilde katılması özellikle öne çıkmaktadır. Bu afişler, okuyucuları ilgili konularda bilinçlendirme misyonu taşımaktadır. Görsel temsil ile okuyucu yorumu arasındaki etkileşim, doğal çevrenin korunması amacıyla kritik bir rol oynamaktadır.

Bu analizlerden elde edilen bulgular, afişlerin çevre koruma bilincinin artırılmasında önemli bir araç olduğunu ve çevresel konulardaki farkındalığı artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Afişler, çoklu kaynakların bir araya gelmesiyle etkili bir şekilde çevre bilincini artırmakta ve toplumsal farkındalık oluşturmaktadır. Görsel ve metinsel unsurların bir araya gelerek derin anlamlar taşıyan mesajlar ilettiği görülmektedir. Görsel ve yazılı unsurların birlikte kullanılmasıyla iletilen mesajın netliği ve etkisi artarken, toplumsal farkındalığın oluşturulması açısından afişlerin önemli bir araç olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma, çevre bilincinin artırılması ve doğal dengeye olan duyarlılığın yükseltilmesi için afişlerin önemli bir iletişim aracı olduğunu vurgulamaktadır.

Yapılan analizler, çoklu kaynakların çevre koruma afişleri üzerinde potansiyel anlamlar taşıdığını göstermektedir. Bu bakış açısıyla tasarlanan afişler, bireylerin çevre eğitimine önemli katkılarda bulunabilir. Bu bağlamda, afişler, bireylerin ve toplumun çevresel sürdürülebilirlik konusunda eğitilmesini teşvik etmek için temel bir araç olarak önem taşımaktadır. Afişler, kişisel sosyal mesafeyi kullanarak çoklu kaynaklardan faydalanma yoluyla bireylerin düşünce sistemlerini harekete geçirebilir ve bu yaklaşım sayesinde toplumsal bir değişim mümkün olabilir. Çoklu kaynakların sembolik vurguları, bireylerin bu kaynakları göz önünde bulundurarak amaçlanan mesajları keşfetmelerini ve kaynakların önerdiği şekilde davranmalarını destekleyebilir. Bu bağlamda, çoklu kaynaklar, bireylerin çevre sorunlarına duyarlılık kazanma ve karakter oluşturma süreçlerini etkin bir şekilde tetikleyebilir.

Bu tür çalışmaların devam etmesi ve çevre bilincinin artırılması için çeşitli iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanılması önemlidir. Afişler gibi görsel iletişim araçları, insanların duygusal ve zihinsel olarak etkilenmesini sağlayarak çevre koruma bilincinin yayılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, çevre koruma amaçlı afişlerin tasarımında görsel ve metinsel unsurların dikkatlice seçilmesi ve bir araya getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, çok modlu kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasıyla toprak koruma ve çevre bilincinin nasıl iletebileceğini göstermektedir. İncelenen afişler, izleyicilere toprak kaybının ciddiyetini ve çevresel sorumluluğu hatırlatmada etkili bir iletişim aracı olarak hizmet etmektedir. Bu sonuçlar, benzer kampanyaların tasarımında ve hedef kitleyle iletişimde fayda sağlayacaktır ve toprak koruma konusundaki bilincin artırılmasına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (1967). *Elements of semiology*. New York: Hill & Wang,27.
- Bedi, N. K. (2019). Analysing the poster of the reader: A multimodal perspective *Language in India*, 19(1), 159-167. doi: 10.17509/ijal.v9i2.20245
- Bezemer, J. ve Kress, G. (2008). Writing in multimodal texts: A social semiotic account of design for learning. *Written Communication*, 25(1), 166-175. doi: 10.1177/0741088307313177.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An introduction to functional grammar* (2nd ed.). London: Edward Arnold.
- Howe, C. (2009). *The role of education as a tool for environmental conservation and sustainable development*. Imperial College London.
- Keskin, B., Altay, B. N., Kurt, A. ve Fleming, P. D. (2020). "Sustainability in paper-based Packaging", *Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, c. 6, sayı. 2, ss. 129-137.
- McDonough, W. (2010). *The Choice for Sustainability*. T. Russ (Editor) *Sustainability and design ethics*. London. CRC Press Taylor and Francis Group s. 101.
- Martinec, R. ve Salway, A. (2005). A system for image-text relations in new (and old) media. *Visual Communication*, 4(3), 337-371. doi: 10.1177/1470357205055928.
- Mavers, D. E. (2004). *Multimodal design: the semiotic resources of children's graphic representation*. Institute of Education, University of London, London, UK.
- Munier, N. (2005). *Introduction to sustainability*, Springer, Netherlands.
- Sipe, R. L. (1998). How picture books work: A semiotically framed theory of text-picture relation. *Children's Literature in Education*, 29(2), 97-108. <https://unlvkidlit.pbworks.com/f/how+picture+books+work.pdf>
- Torr, J. (2004). Talking about picture books: The influence of maternal education on four- year-old children's talk with mothers and pre-school teachers. *Journal of Early Childhood Literacy*, 4(2), 181-210. doi: 10.1177/1468798404044515.
- Tulk, S. (2005). Reading picture books is serious fun. *English Teaching: Practice and Critique*, 4(2), 89-95. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ847256.pdf>
- Vallero, D. and Brasier, C. (2008). *Sustainable design the science of sustainability and green engineering*, s. 225. USA: Wiley
- Wang, Q. (2015). A case study on college English teacher's non-verbal behaviours under the setting of multimodality. *International Journal of English Language Teaching*. 43(3), 21-31. doi:10.13189/ujer.2015.030801.

Williams, R. D. (2017). An assessment of environmental literacy among Oklahoma Public High School students and the factors affecting students' environmental literacy. Harvard University, Massachusetts, US.